

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ
DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN GEMEINSCHAFTEN
EUROOPA ÜHENDUSTE KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
COUR DE JUSTICE DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES
CŪIRT BHREITHIÚNAIS NA gCÓMHPHOBAL EORPACH
CORTE DI GIUSTIZIA DELLE COMUNITÀ EUROPEE
EIROPAS KOPIENU TIESA

LUXEMBOURG

EUROPOS BENDRIJŲ TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-KOMUNITAJIET EWROPEJ
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DAS COMUNIDADES EUROPEIAS
CURTEA DE JUSTIȚIE A COMUNITĂȚILOR EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV
SODIŠČE EVROPSKIH SKUPNOSTI
EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS DOMSTOL

HOTĂRÂREA CURȚII

19 iunie 1990*

„Drepturi care izvorăsc din dispoziții comunitare – Protecție asigurată de instanțele naționale – Competența instanțelor naționale de a dispune măsuri provizorii în cazul formulării unei trimeri preliminare”

În cauza C-213/89,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresată Curții în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE de House of Lords, în litigiul aflat pe rolul acestei instanțe între

The Queen

și

Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd și alții,

cu privire la interpretarea dreptului comunitar și referitoare la întinderea competenței instanțelor naționale de a dispune măsuri provizorii atunci când în discuție sunt drepturi conferite de dreptul comunitar,

CURTEA,

compusă din domnul O. Due, președinte, Sir Gordon Slynn, domnii C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, M. Zuleeg, președinți de cameră, G. F. Mancini, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, judecători,

avocat general: domnul G. Tesauro,

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal,

luând în considerare observațiile scrise prezentate:

* Limba de procedură: engleza.

- pentru guvernul Regatului Unit, de domnul T. J. G. Pratt, Principal Assistant Treasury Solicitor, în calitate de agent, asistat de Sir Nicholas Lyell, QC, Solicitor General, de domnii Christopher Bellamy, QC, și Christopher Vajda, barrister;
- pentru guvernul irlandez, de domnul Louis J. Dockery, Chief State Solicitor, în calitate de agent, asistat de domnul James O'Reilly, SC în cadrul Baroului din Irlanda;
- pentru Factortame Ltd și alții, de domnii David Vaughan, QC, Gerald Barling, barrister, David Anderson, barrister, și Stephen Swabey, solicitor, de la cabinetul Thomas Cooper & Stibbard;
- pentru Comisie, de domnii Götz zur Hausen, consilier juridic, și Peter Oliver, membru în serviciul juridic al acesteia, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale guvernului Regatului Unit, ale Factortame Ltd și alții, ale Rawlings (Trawling) Ltd, reprezentată de N. Forwood, QC, și ale Comisiei, în ședința de audiere a pledoariilor din 5 aprilie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 mai 1990,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin Hotărârea din 18 mai 1989, primită de Curte la 10 iulie 1989, House of Lords a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare, privind interpretarea dreptului comunitar și referitoare la întinderea competenței instanțelor naționale de a dispune măsuri provizorii atunci când în discuție sunt drepturi conferite de dreptul comunitar.
- 2 Aceste întrebări au fost formulate în cadrul unui litigiu între Secretary of State for Transport, pe de o parte, și Factortame Ltd și alte societăți reglementate de dreptul Regatului Unit, precum și administratorii și acționarii acestor societăți, dintre care majoritatea sunt resortisanți spanioli (denumiți în continuare „recurenții din acțiunea principală”), pe de altă parte.
- 3 Din dosar reiese că societățile în cauză au în proprietate sau exploatează 95 de nave de pescuit care erau înscrise în registrul navelor britanice în temeiul Legii privind navigația maritimă comercială din 1894 (Merchant Shipping Act 1894). 53 dintre aceste nave fuseseră, inițial, înmatriculate în Spania și arboraseră pavilion spaniol, însă au fost înmatriculate în registrul britanic la diferite date

începând cu 1980. Celelalte 42 de nave au fost înregistrate tot în Regatul Unit, dar au fost cumpărate de aceste societăți la diferite date, îndeosebi după 1983.

- 4 Regimul juridic al înmatriculării navelor de pescuit britanice a fost modificat radical prin partea a II-a din Legea privind navigația maritimă comercială din 1988 (Merchant Shipping Act 1988, denumită în continuare „legea din 1988”) și prin Regulamentele din 1988 privind înmatricularea navelor de pescuit [Merchant Shipping (Registration of Fishing Vessels) Regulations 1988, denumite în continuare „regulamentele din 1988”; S. I. 1988, nr. 1926]. Este cert că Regatul Unit a procedat la această modificare pentru a pune capăt practicii așa-zisei „quota hopping”, și anume practicii constând, în opinia guvernului Regatului Unit, în „prădarea” cotelor de pescuit atribuite Regatului Unit de către nave care arborează pavilion britanic, dar care în realitate nu sunt britanice.
- 5 Legea din 1988 prevede înființarea unui nou registru în care trebuie să fie înmatriculate toate navele de pescuit britanice, inclusiv cele care au fost deja înmatriculate în vechiul registru general în temeiul Legii privind navigația maritimă comercială din 1894. Cu toate acestea, numai navele de pescuit care îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 14 din legea din 1988 pot fi înmatriculate în noul registru.
- 6 Acest articol prevede, la alineatul (1), că, în afara unei derogări decise de ministrul transporturilor, o navă de pescuit poate fi înscrisă în noul registru numai în cazul în care:
  - „a) proprietarul acesteia este britanic,
  - b) este exploatată din Regatul Unit, iar utilizarea acesteia este dirijată și controlată din Regatul Unit și
  - c) navlositorul, armatorul care exploatează nava sau operatorul acesteia este o persoană sau o societate calificată.”

În conformitate cu alineatul (2) al aceluiași articol, se consideră că o navă de pescuit aparține unui proprietar britanic dacă proprietatea „nominală” (legal ownership) este în totalitate deținută de una sau mai multe persoane sau societăți calificate și dacă proprietatea „efectivă” (beneficial ownership) a navei aparține uneia sau mai multor societăți calificate sau în proporție de cel puțin 75 % uneia sau mai multor persoane calificate. În conformitate cu alineatul (7) al aceluiași articol, prin „persoană calificată” se înțelege o persoană care este cetățean britanic, care locuiește și are domiciliul în Regatul Unit, iar prin „societate calificată” se înțelege o societate înființată în Regatul Unit și care are sediul în această țară, al cărei capital social este deținut în proporție de cel puțin 75 % de una sau mai multe persoane sau societăți calificate și în care cel puțin 75 % dintre administratori sunt persoane calificate.

- 7 Legea și regulamentele din 1988 au intrat în vigoare la 1 decembrie 1988. Cu toate acestea, în temeiul articolului 13 din lege, valabilitatea înmatriculărilor efectuate sub regimul anterior a fost prelungită provizoriu până la 31 martie 1989.
- 8 La 4 august 1989, Comisia a sesizat Curtea cu o acțiune formulată în temeiul articolului 169 din Tratatul CEE prin care solicită să se constate că, prin faptul că impune condițiile de cetățenie și/sau de naționalitate prevăzute la articolul 14 din legea din 1988, Regatul Unit nu își îndeplinește obligațiile care îi incumbă în temeiul articolelor 7, 52 și 221 din Tratatul CEE. Această acțiune face obiectul cauzei 246/89, care se află în prezent pe rolul Curții. Prin înscris separat, după grefa Curții în aceeași zi, Comisia a solicitat Curții să dispună suspendarea provizorie a aplicării acestor condiții de cetățenie și/sau de naționalitate în măsura în care îi privește pe resortisanții altor state membre și pentru navele de pescuit care, până la 31 martie 1989, desfășurau o activitate de pescuit sub pavilion britanic și pe baza unei licențe de pescuit britanice. Prin Ordonanța din 10 octombrie 1989 (246/89 R, Rec., p. 3125), președintele Curții a admis această cerere. Pentru executarea acestei ordonanțe, Regatul Unit a adoptat o ordonanță regală de modificare a articolului 14 din legea din 1988, cu efect de la 2 noiembrie 1989.
- 9 La momentul inițierii procedurii principale, cele 95 de nave de pescuit ale recurenților din acțiunea principală nu îndeplineau cel puțin una dintre condițiile de înmatriculare prevăzute la articolul 14 din legea din 1988 și nu puteau, prin urmare, să fie înmatriculate în noul registru.
- 10 Dat fiind că aceste nave urmau să fie private de dreptul de a pescui de la 1 aprilie 1989, societățile în cauză au contestat, printr-o acțiune în contencios administrativ pe care au introdus-o la 16 decembrie 1988 la High Court of Justice, Queen's Bench Division, compatibilitatea părții a II-a din legea din 1988 cu dreptul comunitar. De asemenea, acestea au solicitat încuviințarea unor măsuri provizorii pentru toată perioada în care nu se va fi luat o hotărâre definitivă cu privire la acțiunea în contencios administrativ formulată.
- 11 Prin Hotărârea din 10 martie 1989, Divisional Court din cadrul Queen's Bench Division: i) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, cu privire la problemele de drept comunitar apărute în cursul procedurii; ii) a dispus, ca măsură provizorie, suspendarea aplicării părții a II-a din legea din 1988 și a regulamentelor din 1988 în măsura în care îi privește pe recurenți.
- 12 La 13 martie 1989, Secretary of State for Transport a declarat apel împotriva ordonanței pronunțate de Divisional Court cu privire la măsurile provizorii. Prin Hotărârea din 22 martie 1989, Court of Appeal a statuat că, în temeiul dreptului național, instanțele nu au competența să suspende provizoriu aplicarea legilor. În consecință, aceasta a anulat ordonanța pronunțată de Divisional Court.

- 13 Sesizată cu acest litigiu, House of Lords a pronunțat Hotărârea din 18 mai 1989, citată anterior. Prin această hotărâre, aceasta a constatat, mai întâi, că afirmațiile recurenților din acțiunea principală privind prejudiciul ireparabil pe care l-ar suferi în cazul neacordării măsurilor provizorii solicitate și al admiterii acțiunii lor principale sunt întemeiate. Cu toate acestea, House of Lords a statuat că, în temeiul dreptului național, instanțele britanice nu au competența să dispună măsuri provizorii într-un caz precum acela din cauza principală; mai precis, vechea normă a common law, potrivit căreia nicio măsură provizorie nu poate fi dispusă împotriva Coroanei, cu alte cuvinte împotriva guvernului, coroborată cu prezumția potrivit căreia legile naționale sunt conforme cu dreptul comunitar atât timp cât nu s-a statuat asupra compatibilității lor cu acest drept, ar constitui un obstacol în această privință.
- 14 Apoi, House of Lords a ridicat problema dacă, în pofida acestei reguli din dreptul național, instanțele britanice au totuși competența să dispună măsuri provizorii împotriva Coroanei întemeindu-se pe dreptul comunitar.
- 15 Prin urmare, considerând că litigiul ridică o problemă de interpretare a dreptului comunitar, House of Lords a decis, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, să suspende judecarea cauzei până ce Curtea de Justiție se va fi pronunțat cu privire la următoarele întrebări preliminare:

„1) Atunci când,

- i) într-o procedură inițiată în fața unei instanțe naționale, una dintre părți pretinde că poate să invoce în mod legitim, în temeiul dreptului comunitar, drepturi care au efect direct în dreptul național («drepturile invocate»),
- ii) aplicarea unei dispoziții naționale exprese privează în mod automat această parte de drepturile invocate,
- iii) există argumente solide, atât pentru, cât și împotriva existenței drepturilor invocate, iar instanța națională a solicitat pronunțarea unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 177 cu privire la problema dacă drepturile invocate există sau nu există,
- iv) dreptul național prezumă că dispoziția națională în cauză este compatibilă cu dreptul comunitar, dacă și atât timp cât nu s-a constatat incompatibilitatea acesteia,
- v) instanța națională nu are competența să încuviințeze măsuri provizorii de protecție a drepturilor invocate prin suspendarea aplicării dispoziției naționale atât timp cât nu s-a pronunțat hotărârea preliminară,
- vi) în sfârșit, dacă hotărârea preliminară recunoaște în cele din urmă existența drepturilor invocate, partea care poate să invoce aceste

drepturi a suferit probabil un prejudiciu ireparabil ca urmare a faptului că nu au fost adoptate aceste măsuri provizorii de protecție,

dreptul comunitar

- a) obligă instanța națională să acorde această protecție provizorie a drepturilor invocate sau
  - b) recunoaște instanței competența de a acorda această protecție provizorie a drepturilor invocate?
- 2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare litera a), și a unui răspuns afirmativ la prima întrebare litera b), care sunt criteriile care trebuie aplicate pentru a statua asupra problemei dacă este necesar să se adopte sau să nu se adopte asemenea măsuri provizorii de protecție a drepturilor invocate?”
- 16 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a desfășurării procedurii, precum și a observațiilor prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru motivarea Curții.
  - 17 Din dosar și în special din hotărârea de trimitere și din desfășurarea procedurii în fața instanțelor naționale sesizate anterior, care este prezentată mai sus, rezultă că, prin întrebarea preliminară, instanța națională solicită, în esență, să se stabilească dacă instanța națională care este sesizată cu un litigiu privind dreptul comunitar și care consideră că singurul obstacol care se opune ca aceasta să dispună măsuri provizorii este o normă de drept național trebuie să înlăture aplicarea acelei norme.
  - 18 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, în Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, Rec., p. 629), Curtea a declarat că normele cu aplicabilitate directă ale dreptului comunitar „trebuie să își producă totalitatea efectelor în mod uniform în toate statele membre, de la intrarea lor în vigoare și în cursul întregii perioade de validitate a acestora” (punctul 14) și că, „în temeiul principiului supremației dreptului comunitar, dispozițiile tratatului și actele instituțiilor direct aplicabile au ca efect, în raporturile lor cu legislația națională a statelor membre, prin simplul fapt al intrării lor în vigoare, [...] de a determina inaplicabilitatea de drept a oricărei dispoziții contrare a legislației naționale [...]” (punctul 17).
  - 19 Potrivit jurisprudenței Curții, instanțele naționale sunt cele care au sarcina, în temeiul principiului cooperării prevăzut la articolul 5 din tratat, să asigure protecția juridică ce izvorăște, pentru justițiabili, din efectul direct al dispozițiilor de drept comunitar (a se vedea, ca jurisprudență recentă, Hotărârea din 10 iulie 1980, Ariete, 811/79, Rec., p. 2545, și Hotărârea Mireco, 826/79, Rec., p. 2559).

- 20 De asemenea, Curtea s-a pronunțat în sensul că ar fi incompatibilă cu cerințele inerente ale înseși naturii dreptului comunitar orice dispoziție națională sau orice practică legislativă, administrativă sau judiciară, ce ar avea ca efect diminuarea eficienței dreptului comunitar prin faptul de a nega instanței competente să aplice acest drept prerogativa de a face, chiar în momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legislative naționale care ar constitui eventual un obstacol, chiar temporar, în calea eficienței depline a normelor comunitare (Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, citată anterior, punctele 22 și 23).
- 21 Trebuie adăugat că deplina eficacitate a dreptului comunitar ar fi în egală măsură diminuată dacă o normă de drept național ar putea să împiedice instanța sesizată cu o cauză căreia i se aplică dreptul comunitar să încuviințeze măsuri provizorii pentru a garanta deplina eficacitate a hotărârii judecătorești ce se va pronunța cu privire la existența drepturilor invocate în temeiul dreptului comunitar. Rezultă că instanța care, în aceste împrejurări, ar încuviința măsuri provizorii dacă printr-o normă de drept național nu i s-ar interzice să acționeze astfel are obligația să înlătore aplicarea acelei norme.
- 22 Această interpretare este susținută de sistemul instituit prin articolul 177 din Tratatul CEE, al cărui efect util ar fi diminuat în cazul în care instanța națională care suspendă judecarea cauzei până ce Curtea răspunde la întrebarea preliminară pe care a adresat-o nu ar putea încuviința măsuri provizorii până la pronunțarea deciziei sale adoptate pe baza răspunsului Curții.
- 23 În consecință, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că dreptul comunitar trebuie să fie interpretat în sensul că instanța națională care este sesizată cu un litigiu privind dreptul comunitar și care consideră că singurul obstacol care se opune ca aceasta să dispună măsuri provizorii este o normă de drept național trebuie să înlătore aplicarea acelei norme.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 24 Cheltuielile efectuate de guvernul Regatului Unit, guvernul irlandez și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât, în privința părților din acțiunile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de House of Lords prin Hotărârea din 18 mai 1989, hotărăște:

